

1. Hermeneutik ve Çocuk Edebiyatı

Hermeneutikte anlaşılması gereken şey, metindir. Dilthey'in tanımıyla, "Hermeneutik, yazılı eserlerin yorum kurallarına ilişkin kuramdır."¹ İster yazıyla, ister sözle, isterse davranışla, ister başka bir şekilde ifade edilmiş olsun, "anamlı insan davranışları"nın bir metin olarak görülebileceği düşüncesi, çocuğun ve çocukluğun da anlaşılması gereken bir metin haline getirilmesine imkan tanır. Hermeneutiğin konusu, "anamlı insan ifadeleri" olarak alındığında, herhangi bir davranışın, yazılı bir metin kadar anlaşılmaya ihtiyaç duyduğu görülebilir. Buna göre insanın anlamlı her davranışı, her ürünü, her sözü bir metin haline getirilebilir. Yalnız yazılı metinler değil, tarihi kalıntılar, bulgular, işaretler, simgeler, jestler ve mimikler de anlaşılmaya ihtiyaç duyarlar. Dilthey, hermeneutiğin kendisine ilişkin olarak varlık kazandığı bu insan ruhunun ürünlerini şu şekilde sıralar: "Bu anlama, çocuğun mırıltularından *Hamlet*'i veya *Salt Aklın Eleştirisi*'ni anlamaya kadar uzanır. Taşta, mermerde, müzik notalarında, jestlerde, sözcüklerde, metinlerde, eylemlerde, ekonomik düzen ve anayasalarda hep aynı insan ruhu bizimle konuşur ve yorumlanmayı ister."² Buradan hareketle söylersek, çocuk kendisine sunulan ürünü anlamadan önce, yazarın çocuğu, çocuğun ülkesini (*çocukluğu*) ve bu dünyanın dilini anlaması gerekir. Yazar ifade etmeden önce, anlamak zorunda olan biridir. Bu anlama, "söylemeyi", "ifade etmeyi" yönlendirecek, yalnız neyin söylenmesi gerektiği konusunda değil, "nasıl söylenmesi gerektiği" konusunda da yol gösterici bir rol üstlenecektir.

Her anlama bir yorum, her yorum da bir anlamadır. Anlama sorunu, metni farklı şekilde okuyup anlayabileceğimizi ve önümüzde farklı anlama seçenekleri olduğunu gösterir. Çünkü anlayan öznenin anlama edimine kendi özneliğini katarak anlamayı bir yorumlama etkinliğine dönüştürür. Bu da bizi, anlamamanın öznel yapısına olduğu kadar edebi metindeki anlam zenginliğine de götürür. Edebi metin her zaman yorumlanmaya, içerdiği anlam katman ve örüntülerinin bulgulanmasına ihtiyaç duyar. Çünkü o, "belli bir bilgiyi okuyucuya aktarma işlevini yerine getirmekten çok, bir 'anlam' taşıyıcısıdır"³ ve bu anlam her zaman farklı şekillerde anlaşılabilme özelliği ile vardır. Oysa bilimsel bir metin, kullandığı sözcüklerin anlamını sınırlayarak, onları kesin tanımlara kavuşturmak ister, hatta bunu -eğer mümkünse- anlamı formüllere indirgeyerek yapar. Bu sayede, çok anlamlılığın yolunu da kesmiş olur. Bilim adamı, her ifadesiyle yalnız bir anlama işaret etmek ister, cümlelerini farklı anlamlar ihtiva edecek şekilde kurmaktan çekinir. Sanatçı ise ne söylemek istediği konusunda o kadar net değildir. Farkında olmadan söylediği sözle niyetinin ötesine geçen bir şey de söylemiş olabilir. Dolayısıyla edebi metin her zaman bir anlam zenginliği içinde önümüze gelir. Sartre'ın deyişiyle, "Belli bir şekilde, her zaman için *yaşanmış*'la iş gören edebiyatta, söylediğim şeylerden hiç biri, söylediğim şeyle bütünüyle ifade edilmiş değildir. Aynı gerçeklik, hemen hemen sonsuz sayıdaki biçimlerde ifade edilebilir."⁴ Bilimsel eserlerdeki tek anlamlılık, sanat ve edebiyat eserlerinde çok anlamlılığa dönüşür. Böylece, kendiliğinden bir anlama ve yorumlama sorunu ortaya çıkar. İşte hermeneutik ve edebiyatın buluşma noktalarından biri ve kuşkusuz en önemlisi edebi metin-